

<p>فصل : سوم (چالش های جهانی) درس: دهم نام طراح: محمود یعقوبی سرگروه جامعه شناسی شهرستان زیرکوه</p>	<p>به نام خدا معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیر خانه راهبردی کشوری علوم اجتماعی و سواد رسانه تولید شده در استان خراسان جنوبی</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب: جامعه شناسی (۲) سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
--	---	--

عنوان درس : جنگ ها و تقابل های جهانی

«مقدمه»

۱- قرآن کریم چند نوع جامعه را توصیف می کند؟

الف) جامعه ای که در آن هرگونه ستیز و نزاع ناشی از خون، نژاد، طبقه، ملیت، جغرافیا و ... از بین می رود و همه بشر بر مدار آرمانی حقیقی و اصیل جمع می شوند.

«و همانا این است امت شما، یک امت واحد و منم پروردگار شما...» (مؤمنون: ۵۲)

ب) جامعه ای که به گروه ها و دسته های پراکنده و متخاصم تجزیه می شود، امکانات گروهی آن پراکنده می شود و ظرفیت ها و نیروهای آن نابود می گردد.

«همانا فرعون روی زمین برتری جویی کرد و اهالی اش را گروه گروه گردانید، گروهی را به ضعف و ناتوانی کشاند و...» (قصص: ۴)

«جنگ های جهانی»

۲- جنگ پدیده ای.....است.

اجتماعی

۳- در گذشته تاریخ امپراتوری های بزرگ، اغلب مرزهای خود را چگونه تعیین می کردند؟

جامعه بشری در گذشته تاریخ خود شاهد جنگ های فراوانی بوده است. امپراتوری های بزرگ، اغلب مرزهای خود را با پیروزی در جنگ تعیین می کردند. برخی از جنگ ها نیز منشأ دینی و مذهبی داشته یا ظاهراً توجیه دینی می شدند. اما جنگ های معاصر از جنبه های مختلف با جنگ های گذشته تفاوت دارند.

۴- دیدگاه اگوست کنت در مورد جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی را توضیح دهید.

اگوست کنت، جامعه شناس فرانسوی، معتقد بود که فاتحان در گذشته تاریخ، با غنایم جنگی بر ثروت خود می افزودند، ولی با رشد علم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می آید. به همین دلیل بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از زندگی بشر رخت بر می بندد. از دیدگاه او، **جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و تحمیلی است.**

۵- چرا اگوست کنت معتقد بود جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، امری ذاتی نیست بلکه امری عارضی و

تحمیلی است؟

چون معتقد بود برخلاف گذشته که به خاطریه دست آوردن ثروت از طریق غنایم جنگی، جنگ صورت می گرفت بارشد علم تجربی و صنعت در جامعه جدید غربی، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می آید. به همین دلیل بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از زندگی بشر رخت بر می بندد.

۶- آیا نظریه اگوست کنت در مورد جنگ در فرهنگ و جامعه جدید غربی، به واقعیت پیوست؟ چرا؟

خیر- به خاطر وقوع دو جنگ بزرگ جهانی در نیمه اول قرن بیستم

تندیس کودکان قربانی جنگ جهانی دوم در شهر پراگ پایتخت جمهوری چک

جنگ جهانی دوم به مرزها محدود نماند، به درون شهرها کشیده شد و غیر نظامیان، زنان و کودکان را نیز درگیر جنگ ساخت.

۷- جنگ جهانی اول و دوم در چه قرن و چه سال های به وقوع پیوست؟

نیمه اول قرن بیستم

جنگ جهانی اول ۱۹۱۸-۱۹۱۴ میلادی (۱۲۹۶-۱۲۹۲ ه.ش)

جنگ جهانی دوم ۱۹۴۵-۱۹۳۹ میلادی (۱۳۲۳-۱۳۱۷ ه.ش)

۸- بزرگترین جنگ های تاریخ بشریت کدام جنگ هاست؟

جنگ جهانی اول و دوم، بزرگ ترین جنگ های تاریخ بشریت اند.

۹- کشته های جنگ جهانی اول و دوم راتا..... برآورد کرده اند.

صد میلیون نفر

۱۰- در جنگ جهانی اول و دوم برای نخستین بار از چه سلاح ها و ابزارهای استفاده شد؟

در جنگ جهانی اول، برای نخستین بار از سلاح های شیمیایی و در جنگ جهانی دوم برای اولین بار از بمب اتم استفاده شد.

گنبد گنباکو مشهور به گنبد بمب اتمی از معدود بناهای به جا مانده از بمباران اتمی شهر هیروشیماست. بمباران اتمی این شهر در جنگ جهانی دوم به دستور آمریکا انجام شد که بر اثر آن هزاران ژاپنی در روز انفجار و روزها و ماهها و سالهای پس از آن جان باختند. ژاپنی ها در مراسم یادبود قربانیان فاجعه هیروشیما که هر ساله در مقابل این ساختمان برگزار می شود، بارها کردن کبوترها، آرزوی صلح می کنند.

۱۱- از مهمترین عوامل وقوع جنگ جهانی اول و دوم چه بود؟

از مهمترین عوامل وقوع این دو جنگ، رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری بود.

۱۲- جنگ جهانی اول و دوم بادرگیری کدام کشورها آغاز شد؟

این دو جنگ جهانی، با درگیری کشورهای اروپایی آغاز شد.

۱۳- آیا وقوع جنگ جهانی اول و دوم منشا دینی داشت؟

خیر- هیچ یک از این دو جنگ، منشأ دینی نداشت و ظاهر مذهبی و دینی نیز به خود نگرفت.

۱۴- طرف های درگیر در جنگ جهانی اول و دوم رفتار خود را در قالب چه اندیشه هایی توجیه می کردند؟

طرف های درگیر در این دو جنگ، در قالب اندیشه های ناسیونالیستی، لیبرالیستی و سوسیالیستی، رفتار خود را توجیه می کردند.

۱۵- چرا جنگ جهانی اول و دوم ریشه در فرهنگ غرب داشتند؟

چون- طرف های درگیر در این دو جنگ، در قالب **اندیشه های ناسیونالیستی، لیبرالیستی و سوسیالیستی**، رفتار خود را توجیه می کردند.

۱۶- آیا دو جنگ جهانی اول و دوم فقط به کشورهای اروپایی و غربی محدود شد؟

خیر- دو جنگ اول و دوم به کشورهای اروپایی و غربی محدود نشدند، بلکه همه جهان را درگیر خود ساختند. بعد از جنگ جهانی دوم نیز، صلحی پایدار برقرار نشد.

تصمیم شوروی مبنی بر استقرار موشک های میان برد در کوبا

بحران موشکی کوبا، که جهان را تا آستانه جنگ جهانی سوم می کشید؛ حضور همزمان ناوهای شوروی و آمریکا در آب های کوبا

۱۷- جنگ سرد تا چه زمانی بین بلوک شرق و غرب ادامه یافت؟

پس از جنگ جهانی دوم، بلوک شرق و غرب هر یک بخشی از جهان را زیر نفوذ خود قرار دادند و تا **زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی**، جنگ سرد بین این دو بلوک، به همراه جنگ گرم بین مناطق پیرامونی این دو، ادامه یافت.

۱۸- تداوم جنگ سرد بین بلوک شرق و غرب، چه تاثیری بر اقتصاد کشورهای صنعتی داشت؟

به اقتصاد کشورهای صنعتی که وابسته به تسلیحات نظامی بود، رونق بخشید.

جنگ ویتنام جهنمی ترین جنگ قرن بیستم نام گرفت. این جنگ زمانی آغاز شد که آتش جنگ کره به تازگی خاموش شده بود. در این دو جنگ، نیروهای آمریکا و شوروی در برابر یکدیگر صف آرای می کردند.

۱۹- نظریه پردازان غربی پس از فروپاشی بلوک شرق محورهای عملیاتی جنگ را چگونه تغییر دادند؟

نظریه پردازان غربی، پس از فروپاشی بلوک شرق، طرف دیگری را برای جنگ جست و جو می کنند و جنگ را از کشورهای غربی (جنگ میان بلوک شرق و غرب) به فرهنگ ها و تمدن هایی منتقل کرده اند که در دوران استعمار، تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند.

۲۰- چه کسی نظریه «جنگ تمدن ها» را مطرح کرد؟ و این نظریه چه چیزی را توجیه می کرد؟

نظریه «**جنگ تمدن ها**» که **ساموئل هانتینگتون** آن را مطرح کرد، نظریه ای بود که عملیات نظامی قدرت های غربی در مقابله با مقاومت های کشورهای غیر غربی را توجیه می کرد.

۲۱- هانتینگتون از آخرین مرحله درگیری هادر جهان معاصر، با چه عنوانی یاد می کند؟

هانتینگتون از آخرین مرحله درگیری ها در جهان معاصر، با عنوان **جنگ تمدن ها** یاد می کند.

۲۲- جنگ تمدن ها که هانتینگتون به عنوان آخرین مرحله درگیری ها در جهان معاصر آن یاد می کند چگونه می

باشد؟

از نظر او در این مرحله، دیگر دولت - ملت ها بازیگران اصلی صحنه روابط بین المللی نیستند و رقابت ها و درگیری ها، بین

فرهنگ ها و تمدن های بزرگ (نه بین دولت - ملت ها) به وقوع خواهد پیوست و در این میان فرهنگ اسلامی بزرگ ترین

تهدید برای غرب است.

۲۳- هانتینگتون بزرگترین تهدید غرب را چه می داند؟

از نظر او فرهنگ اسلامی بزرگ ترین تهدید برای غرب است.

نقشه تقسیم جهان به حوزه های تمدنی متفاوت

«شمال و جنوب»

۲۴- چرا تقابل کشورهای فقیر و غنی به تقابل شمال و جنوب یاد می کنند؟

از آنجا که بیشتر کشورهای صنعتی و ثروتمند در نیم کره شمالی زمین و اغلب کشورهای فقیر در نیم کره جنوبی قرار دارند، از تقابل کشورهای فقیر و غنی به تقابل شمال و جنوب یاد می کنند.

۲۵- مفاهیم شمال و جنوب عمدتاً چه زمانی به کار گرفته شد؟ چرا؟

مفاهیم شمال و جنوب عمدتاً بعد از جنگ جهانی دوم به کار گرفته شد زیرا برخی اندیشمندان معتقد بودند که چالش اصلی بین بلوک شرق و غرب، نیست بلکه چالش اصلی بین کشورهای غنی و فقیر است.

۲۶- چه اصطلاحات سیاسی برای اشاره به چالش فقیر و غنی وجود دارد؟

شمال و جنوب- جهان اول و دوم و سوم- کشورهای توسعه یافته و عقب مانده- مرکز و پیرامون- استعمارگر و استعمار زده.

۲۷- مراد از جهان اول، چیست؟

مراد از جهان اول، کشورهای سرمایه داری بلوک غرب است.

۲۸- منظور از جهان دوم، چیست؟

منظور از جهان دوم، کشورهایی است که در کانون بلوک شرق قرار داشتند.

۲۹- منظور از جهان سوم، چیست؟

جهان سوم، کشورهای دیگری هستند که خارج از این دو بلوک (شرق و غرب) قرار داشته و تحت نفوذ آنها بوده اند.

۳۰- به چه کشورهایی توسعه یافته گفته می شود؟

به کشورهای صنعتی و ثروتمند، کشورهای توسعه یافته گفته می شود.

۳۱- به چه کشورهایی عقب مانده، توسعه نیافت یا در حال توسعه می گویند؟

به کشورهای دیگرنگامی که با کشورهای صنعتی و ثروتمند مقایسه می شوند کشورهای عقب مانده، توسعه نیافته یا در حال توسعه می گویند.

۳۲- اصطلاحات توسعه یافته، عقب مانده، توسعه نیافته یا در حال توسعه به چه نکته ای اشاره دارد؟

این اصطلاحات به این نکته اشاره دارند که کشورهای توسعه یافته، الگوی کشورهای دیگرند و سایر کشورها باید مسیر آنها را ادامه دهند.

۳۳- اصطلاح مرکز و پیرامون به چه چیزی اشاره دارد؟

اصطلاح مرکز و پیرامون به نقش مرکزی کشورهای ثروتمند و صنعتی اشاره دارد.

۳۴- اصطلاح مرکزوپیرامون را چه کسانی به کار می برند؟

این اصطلاح را کسانی به کار می برند که معتقدند، کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی، ضعیف و فقیر شده اند.

۳۵- براساس این نظریه که کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی، ضعیف و فقیر شده اند جوامع غربی چالش های درونی خود را چگونه حل می کنند؟

بر اساس این نظریه، جوامع غربی، چالش های درونی خود را از طریق بهره کشی از کشورهای غیر غربی حل می کنند؛ به این ترتیب که با ثروت به دست آمده از کشورهای پیرامونی، رفاه کارگران و اقشار ضعیف خود را تأمین می کنند و مشکلات حاد درونی شان را به بیرون از مرزهای خود انتقال می دهند.

۳۶- کشورهای غربی چگونه انتقال ثروت از کشورهای پیرامون به کشورها را آسان می کنند؟

آنها با سرمایه گذاری های مشترک و معاهدات بین المللی، انتقال ثروت از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکز را آسان می کنند.

قاره آفریقا از منابع و معادن ارزشمندی مانند نفت، الماس، طلا، اورانیوم، آهن، مس و نقره برخوردار است اما در نتیجه استعمار، فقیرترین قاره مسکونی دنیاست.

۳۷- اصطلاح استعمارگرواستعمارزده را چه کسانی به کار می برند؟ و مشکل کشورهای فقیر را در چه چیزی می دانند؟

دو اصطلاح استعمارگر و استعمارزده را کسانی به کار می برند که چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز توجه دارند. از نظر این گروه، مشکل کشورهای فقیر نه فقط ضعف اقتصادی و صنعتی بلکه خودباختگی فرهنگی آنهاست.

۳۸- تقابل شمال و جنوب چگونه تقابلی می باشد؟

تقابل شمال و جنوب تقابلی جهانی است و در صورتی که فعال شود، بسیاری از چالش های درونی کشورهای غربی، دیگر بار فعال خواهند شد.

گفت و گو کنید..... صفحه ۸۷.....

- شما وضعیت نظام جهانی موجود را از نظر استقرار صلحی پایدار، چگونه توصیف و ارزیابی می کنید؟ آیا عملکرد سازمان ملل در این زمینه کارساز بوده است؟ دلایل خود را ذکر کنید.

جنگ هاوتنش های فعلی جهان به ویژه در منطقه خاورمیانه نشان می دهد که با صلح پایدار فاصله زیادی وجود دارد سازمان ملل و شورای امنیت ملی علیرغم تلاش های موجود به دلیل اینکه نهادی متاثر از موازنه های قدرت در جهان اند قادر نیستند اقدام عملی مستقل بی طرف و تعیین کننده انجام دهند.

- درباره پیامدهای اقتصادی جنگ جهانی اول و پیامدهای سیاسی جنگ جهانی دوم در ایران گفت و گو کنید.

پیامدهای اقتصادی جنگ جهانی اول: اقتصاد کشاورزی لطمه خورد- منابع آب ویران شد- توسعه صنعتی متوقف شد- تورم، گرانی، قحطی، و افزایش تلفات ناشی از قحطی

پیامدهای سیاسی جنگ جهانی دوم: تمامیت ارضی ایران از بین رفت- احزاب سیاسی به تقلید از غرب شکل گرفت- ارتش ایران از هم پاشید- ایجاد تفرقه (ایران اگرچه در ابتدا اعلام بی طرفی کرد اما نهایتاً درگیر جنگ شد و در شهریور ۱۳۲۰ نیروهای شوروی و بریتانیا به ایران حمله کردند و پیامد سیاسی اصلی این واقعه کناره گیری اجباری رضاخان و انتقال سلطنت به پسرش محمدرضا پهلوی بود.

گفت و گو کنید..... صفحه ۸۹.....

به نظر شما میان چالش فقر و غنا در کشورهای اروپایی و چالش های زیر چه رابطه ای وجود دارد؟

- شکل گیری بلوک شرق و غرب در جهان

بلوک شرق متکی به نظریات مارکسیسم و کمونیسم بود. این نظریات به عنوان راه حل هایی برای چالش فقر و غنی در غرب ارائه شده بودند. نتیجه شکل گیری بلوک شرق و غرب یکی از پیامدهای وجود چالش فقر و غنی می باشد.

- ایجاد تقابل شمال و جنوب در جهان

تقابل شمال و جنوب چالشی جهانی است که به واسطه گسترش چالش فقر و غنی در سطح جهان شکل گرفت زیرا کشورهای ثروتمند با استثمار و استعمار، منابع کشورهای فقیر را غارت و به کشور خود منتقل کردند.